

Katariina Airaksen saarna Rauman kirkossa Marianpäivänä 24.3.2019

Luuk. 1: 26-38

Kun Elisabet oli kuudennella kuukaudellaan, Jumala lähetti enkeli Gabrielin Nasaretin kaupunkiin Galileaan neitsyen luo, jonka nimi oli Maria. Maria oli kihlattu Daavidin sukuun kuuluvalla Joosefille. Enkeli tuli sisään hänen luokseen ja sanoi: ”Ole tervehditty, Maria, sinä armon saanut! Herra kanssasi!” Nämä sanat saivat Marian hämmennyksiin, ja hän ihmetteli, mitä sellainen tervehdys mahtoi merkitä. Mutta enkeli jatkoi: ”Älä pelkää, Maria, Jumala on suonut sinulle armonsa. Sinä tulet raskaaksi ja synnytät pojan, ja sinä annat hänelle nimeksi Jeesus. Hän on oleva suuri, häntä kutsutaan Korkeimman Pojaksi, ja Herra Jumala antaa hänelle hänen isänsä Daavidin valtaistuimen. Hän hallitsee Jaakobin sukua ikuisesti, hänen kuninkuudellaan ei ole loppua.” Maria kysyi enkeliltä: ”Miten se on mahdollista? Minähän olen koskematon.” Enkeli vastasi: ”Pyhä Henki tulee sinun yllesi, Korkeimman voima peittää sinut varjollaan. Siksi myös lapsi, joka syntyy, on pyhä, ja häntä kutsutaan Jumalan Pojaksi. Ja tiedä tämä: Myös sukulaisesi Elisabet kantaa poikalasta, vaikka on jo vanha. Hän on jo kuudennella kuukaudella - hän, jota on pidetty hedelmättömänä! Jumalalle ei mikään ole mahdotonta.” Silloin Maria sanoi: ”Minä olen Herran palvelijatar. Tapahtukoon minulle niin kuin sanoit.” Niin enkeli lähti hänen luotaan.

”Naiskysymys ei ole ainoastaan naiskysymys vaan ihmiskunnan kysymys.”

19.3. Suomessa vietetään yhteiskunnallisen tasa-arvon uranuurtajan, Minna Canthin päivää, Suomen ainoa naiselle nimettyä liputuspäivää.

Canthin elämäntarina on esimerkki rohkeudesta; esimerkki naisesta, joka uskalsi nousta ympäröivän yhteiskunnan normeja vastaan tehdäkseen maailmasta paremman kaikille. Hänelle omistettu liputuspäivä ei turhaan ole samalla tasa-arvon päivä.

Canth, tyttönimeltään Ulrika Wilhelmina Johnson, syntyi vuonna 1844 työläisperheen tyttäreksi Suomeen, jossa yleistä ajattelua määritteli luterilainen oppi yhteiskunnan jakautumisesta kirkon, valtion ja huonekuntien säätyihin. Tämän kutsumusopiksikin kutsutun ajattelutavan mukaan naiset kuuluivat huonekuntaan eli taloussäättyyn, ja heidän tehtävänsä oli palvella Jumalaa äiteinä, vaimoina, tyttärinä tai palvelijattarina. Kirkon tai valtion piiriin kuuluvat asiat oli rajattu miesten hoidettaviksi, eikä naisten ollut lainkaan sopivaa edes osallistua julkiseen keskusteluun muuten kuin miestensä kautta. Naiset kuuluivat joko isiensä, veljiensä tai aviomiestensä holhousvallan alle, ja tätä pidettiin Jumalan säättämänä järjestyksenä, josta ei ollut sopivaa yrittää irtautua. Säätyajattelun mukaan jokaisen oli tyydyttävä siihen osaan, joka hänelle oli annettu, muuten yhteiskunta murenisi.

Minna Canth oli ensimmäisiä suomalaisia naisia, jotka uskalsivat julkisesti nousta vastustamaan tätä ajattelua. Hän oli harvinaisen rohkea nainen, joka ei pelännyt kirjoituksistaan tai sanomisistaan saamaansa murskaavaa palautetta.

Marian ilmestyspäivä on itse asiassa joulu keskellä paastonaikaa. Joulu, sillä juhlan aiheena on Marian saama ilmoitus tulevan Vapahtajan syntymästä. Päivä, jolloin iloitaan vanhojen kirjoitusten lupausten täyttymisestä; iloitaan Jeesuksesta.

Tämä päivä on myös ainoa naiselle omistettu juhlapyhä luterilaisessa kirkossa. Maria on yksi kristillisen maailman tärkeimmistä hahmoista. Katolisessa ja myös ortodoksisessa kirkossa Neitsyt Maria aivan kuin liikkuu inhimillisen ja jumalallisen rajalla: hän on pyhä esirukoilija, taivaallinen äiti ja jumalansynnyttäjä, kaikista naispyhimyksistä pyhin ja korkein. Luterilaisessa traditiossa Maria on ihminen ihmisten joukossa, mutta huomattavan tärkeä.

Miksi Maria on niin tärkeä? Luulen yhden syyn olevan juuri siinä, että hän oli vain ihminen, niin kuin mekin, ja kuitenkin Jumala valitsi juuri hänet. Ei ketään maan mahtavista tai valtaapitävistä, vaan Marian, köyhän tytön. Toinen syy on varmasti, että Maria oli nainen: naiseutensa vuoksi hän on erityisesti naisille sopiva samaistumiskohde; aivan erityisesti esimerkki äitiydestä ja äidillisyydestä. Kovin monta naisesikuvaa ei Raamatusta kaikesta huolimatta löydy, vaikka naisilla onkin keskeinen rooli Jeesuksen elämän avainkohdissa: syntymässä, ristinkuolemassa, ylösnousemuksessa.

Mutta minkälainen tämä Marian esimerkki on?

Hyvin usein kuva Mariasta on kuva naisesta, joka on ikuisesti nöyrä ja alistuva; lempeä ja armollinen. Hänestä puhuttaessa keskitytään, kylläkin ymmärrettävästi, häntä kohdanneeseen ihmeeseen. Hänen kokemattomuutensa nostetaan hänen tärkeimmäksi ominaisuudekseen, siitä puhutaan puhtautena ja viattomuutena, ilman vikaa olevana. Hänestä tehdyissä kuvissa hän tuskin koskaan katsoo kohti, vaan joko painaa katseensa alas tai kohottaa sen kohti taivasta.

Tämä on esimerkki, jota tavallisen, lihaa ja verta olevan ihmisen on mahdotonta saavuttaa; joka saattaa jäädä mahdottomuudessaan etäiseksi.

Nöyryydessä, lempeydessä ja puhtaudessa ei tietenkään ole mitään väärää, päin vastoin. Mutta ovatko nämä sinänsä hyvät ominaisuudet kuitenkaan olennaisinta Mariassa ja hänen elämässään?

Mielestäni se on turhan ohut kuva.

Minun silmiini evankeliumitekstistä piirtyy kuva nuoresta työstä, joka oli ennen kaikkea rohkea.

Marian ajan juutalaisessa kulttuurissa vain miehen katsottiin olevan täysi ihminen; naiset ja lapset nähtiin vajaina miehinä. He olivat perheensä miesten omaisuutta. Naisten siveyttä vartioitiin ankarasti, ja aviorikoksesta, saati avioliiton ulkopuolisesta raskaudesta saattoi saada kuolemantuomion, ainakin sosiaalisen sellaisen. Tällaisen rikoksen tehnyt nainen oli pilalle mennyt omaisuutta, hylkiö, perheensä kunnian pettänyt. Tämän Maria, naimaton mutta jo kihlattu tyttö, epäilemättä tiesi.

Tämä rohkea, vahva nuori nainen ymmärsi kuitenkin, että väistämättömän edessä oli turha pyristellä. Edessä oli suurempia vaikeuksia kuin koskaan, mutta Maria päätti kantaa annetun, suunnattoman vastuun huolimatta ympäröivästä yhteiskunnasta, joka tulisi tuomitsemaan hänet. Virren sanojen mukaan hän ”kumartui suureen luottamukseen”, antautui palvelemaan Herraa huolimatta siitä, mitä siitä hänelle itselleen seurasi. Tämä Maria katsoi suoraan kohti tulevaisuuttaan, ja otti sen vastaan rohkeasti ja luottavaisesti.

Keskityttäessä Marian viattomuuden ja alistuvuuden korostamiseen sivuutetaan samalla, että Maria oli elävä, hengittävä, kokonainen nainen. Osittain tämän kristinuskon tärkeimmän naisen kuvan kaventaminen antoi perustaa myös vuosisataiselle traditiolle naisten elämän rajaamisesta

ainoastaan kodin ja mahdollisen hoivatyön piiriin, pois julkisen elämän alueilta. Samalla kaventui myös kuva oikeanlaisesta miehisyydestä. Miehen tuli, ja tulee usein vieläkin olla voimakas, luja vallankäyttäjä ja vastuunkantaja. Naisellisiksi katsotut ominaisuudet kuten nöyryys, herkkyyys ja lempeys, saati halu hoivata, tekivät ja tekevät yhä miehestä monien silmissä jotenkin vajaan.

Marian synnyttämä poika, Jeesus, asetti elämällään ihmiskunnalle esimerkin, jota seurata. Tämä ihmisyyden ideaali on yhteinen naisille, miehille ja kaikille siltä väliltä. Ei vajavainen ihminen koskaan pysty saavuttamaan Kristuksen antamaa velvoittavaa esimerkkiä. Tekemisellä tai tekemättä jättämisellä ei pelastuksen kannalta ole edes merkitystä, sillä pelastukseen riittää vain Kristus itse.

Tärkeintä onkin se, miten nämä pyrkimykset vaikuttavat meihin tässä maanpäällisessä elämässä, meidän arjessamme. Yrittäessämme elää Kristuksen esimerkin mukaan teemme jotain, joka on hyödyksi koko ihmis- ja luomakunnalle.

Jeesuksen Kristuksen tärkeimpiä oppeja on tämä: on suurempaa palvella kuin tulla palveluksi. Tämä ei ole vallankäyttäjän malli, vaan myötäelävän, uhrautumaan valmiin kanssakulkijan.

”Naiskysymys ei ole ainoastaan naiskysymys vaan ihmiskunnan kysymys.”

Minna Canth näki naisten mahdollisuuksien avartamisessa ja parantamisessa keinon edistää kaikkien, siis myös miesten, yhteistä hyvää, eikä säästellyt itseään tätä tavoitellessaan. Hänen ja hänen kaltaistensa rohkeiden, rajoja rikkovien ihmisten ansiosta suomalaisessa yhteiskunnassa on tänä päivänä yhä helpompaa saada olla sellainen kuin on, välittämättä syntymässä saaduista olosuhteista tai sukupuolesta johtuvista ennako-oletuksista.

Minä näen Minna Canthin ja lukemattomien muiden valtavirtaa vastaan nousseiden ihmisten esimerkissä myös Marian rohkean esimerkin seuraamisen. Annettujen, ahtaiden mallien rikkomisen ja yhteisen hyvän ajamisen esimerkin. Rohkeasti eteenpäin ja kohti katsovan ihmisen esimerkin.

Miten me sitten voimme noudattaa tätä esimerkkiä? Ei kaikkien tarvitse olla Cantheja tai Martin Luther Kingejä. Niin korkealle rimaa ei tarvitse nostaa. Jokainen meistä voi miettiä, kuka tämän päivän Suomessa ja maailmassa on se, joka ei pärjää omillaan, tai jota kohdellaan väärin ja epäoikeudenmukaisesti. Voimme ainakin joskus nousta puolustamaan syrjivän huutelun kohteeksi joutuvaa lähimmäistä. Voimme viedä apua naapurille, joka näyttää siltä, ettei jaksakaan arjessaan.

Voimme miettiä, miten Mariaa pelotti, ja ottaa mallia hänen lannistumattomuudestaan.

Sillä Maria, tavallinen ihminen; rohkea, vahva, luottavainen Maria, on aivan kaikille sopiva esikuva. Hänen antamansa esimerkki on sekä suositeltava että saavutettavissa. Kysymys Marian antamasta esikuvasta ei ole vain naiskysymys, vaan ihmiskunnan kysymys.